

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

بررسی رخدادهای انقلاب اسلامی (۴)

سال چهارم انقلاب

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر در دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهش خبری // گلتاب دارابی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳	■ مقدمه
۴	■ اهم رخدادهای سال چهارم انقلاب
۵	■ عملیات پیروزمندانه فتح‌المبین
۵	■ دستگیری طراحان کودتا قبل از اقدام به کودتا
۶	■ فتح خرمشهر
۶	■ موفقیت در تکمیل مجتمع مس سرچشمه
۶	■ شهادت امام جمعه یزد
۷	■ رپوده شدن چهار ایرانی در لبنان
۷	■ عملیات رمضان
۷	■ بیان جمله "اسرائیل باید از صفحه روزگار محو شود"
۸	■ شهادت امام جمعه کرمانشاه
۸	■ انتخابات خبرگان
۸	■ فرمان ۸ ماده ای امام (ره)
۱۰	■ بازگشایی دانشگاه ها
۱۰	■ حمله موشکی به دزفول
۱۰	■ انحلال هیئت‌های گزینش
۱۱	■ گشایش دانشگاه امام صادق
۱۲	■ عملیات والفجر مقدماتی
۱۲	■ جمع‌بندی

بهمن‌امسال، انقلاب اسلامی ایران چهل ساله می‌شود. این انقلاب در چهار دهه گذشته با مسائل و حوادث گوناگونی مواجه بوده و در عین حال دستاوردهای بسیاری داشته است. برای فهم قدرت و عظمت انقلاب، شناخت زمینه‌های شکل‌گیری و ویژگی‌های منحصر به فرد آن و وقایعی که از سر گذرانده ضروری است. بر این اساس بنا داریم در چهل شماره، تاریخ ۴۰ ساله انقلاب را بررسی کنیم. این شماره به تحولات و مسائل سال سوم انقلاب اختصاص دارد. فتح خرمشهر مهم‌ترین حادثه این سال است. دستگیری طراحان کودتا، برگزاری نخستین دوره انتخابات مجلس خبرگان رهبری و بازگشایی دانشگاه‌ها بعد از ۳۰ ماه تعطیلی از دیگر حوادث مهم سال ۱۳۶۱ بود. در ادامه به ترتیب تاریخی به مهم‌ترین حوادثی که در چهارمین سال انقلاب اسلامی رخ داد، پرداخته می‌شود.

■ اهم رخدادهای سال چهارم انقلاب

بهره‌گیری دشمن داخلی و خارجی از ابزار ترور و آدم‌ربایی

شهادت امام جمعه یزد

شهادت امام جمعه کرمانشاه

ربوده شدن چهار دیپلمات ایرانی در لبنان

موفقیت صنعتگران ایرانی

تکمیل کارخانه مس سرچشمه کرمان

چهار تدبیر و اقدام مهم در اداره امور کشور

دستگیر کردن کودتاچیان قبل از اقدام به کودتا

برگزاری نخستین دوره انتخابات خبرگان رهبری

بازگشایی دانشگاه‌ها

فرمان امام(ره) درباره تدوین قوانین بر مبنای دین مبین اسلام و نیز رعایت حقوق مردم

کسب پیروزی بزرگ در برابر دشمن متجاوز بعثی

فتح خرمشهر

آزادسازی دو هزار و ۴۰۰ کیلومتر مربع از خاک ایران در عملیات فتح‌المبین

■ عملیات پیروزمندانه فتح‌المبین

عملیات فتح‌المبین از جمله عملیات‌های موفق در دوران دفاع مقدس است. قرارگاه مرکزی کربلا با فرماندهی مشترک نیروی زمینی ارتش و سپاه پاسداران، هدایت کلی عملیات را بر عهده داشت. عملیات فتح‌المبین در چهار مرحله در روزهای دوم تا دهم فروردین انجام و دو هزار و ۴۰۰ کیلومتر مربع از خاک ایران (از جمله ده‌ها بخش و روستا، سایت ۴ و ۵ رادار، جاده مهم دزفول - دهلران و ...) آزاد شد. همچنین در این عملیات نیروهای خودی در منطقه غرب شوش و دزفول به مرز نزدیک شدند و شهرهای دزفول، اندیمشک و شوش و مراکز مهمی همچون پایگاه هوایی دزفول از تیررس توپخانه دشمن خارج شد. انهدام چهار لشکر عراقی از دیگر نتایج این عملیات بود.^۱

■ دستگیری طراحان کودتا قبل از اقدام

در نخستین روزهای سال ۱۳۶۱، دادگاه انقلاب ارتش در اطلاعیه‌ای از دستگیرکردن عوامل اصلی ترور امام و اعضای شورای عالی دفاع خبر داد. براساس این اطلاعیه طراحان کودتا قصد داشتند ابتدا امام و شورای عالی دفاع را از میان بردارند و سپس در پوشش مطالبه خون امام و یارانش، با کمک نیروهای خارجی، دیگر نهادهای مسئول و انقلابی را تصفیه و جمهوری اسلامی را تصاحب کنند.^۲ صادق قطب‌زاده نیز در میان دستگیر شدگان بود. قطب‌زاده که هنگام پیروزی انقلاب، همراه امام به ایران آمد و در ابتدای پیروزی انقلاب از اعضای شورای انقلاب بود، پس از روی کار آمدن دولت موقت عهده‌دار سرپرستی صداوسیما و با حفظ سمت، وزیر امور خارجه دولت موقت شد. قطب‌زاده مدعی بود برای بازگرداندن جمهوری اسلامی به مسیر اصلی، راهی جز برخورد نظامی وجود ندارد. دادگاه انقلاب ارتش، قطب‌زاده را (که ۱۷ فروردین دستگیر شده بود) پس از سه جلسه محاکمه، به عنوان یافی و از مصادیق بسیار روشن مفسد، به اعدام محکوم کرد.^۳ این رای ۲۴ شهریور

۱. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، نبرد فتح‌المبین،

<http://defamoghaddas.ir/fa/fight/%D9%A7%D8%AA%D8%AD-%D8%A7%D9%A4%D9%A5%D8%A8/DB/8C%D9%A6>

۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۲ فروردین ۱۳۶۱

۳. اتهامات صادق قطب‌زاده: ۱- رهبری کردن عده‌ای جهت براندازی نظام جمهوری اسلامی در زیر پوشش پیاده کردن جمهوری اسلامی واقعی؛ ۲- همکاری با چند گروه نظامی به منظور تحقق بخشیدن به اهداف شوم خود؛ ۳- تغذیه مالی گروه‌های نظامی همکار؛ ۴- برقراری ارتباط و حتی همکاری و تهیه پوشاک جهت مفسدین جریانات شمال؛ این ارتباط به نحوی بوده که متهم سه روز قبل از حادثه آمل از آن چه بنا بوده واقع شود، اطلاع داشته است؛ ۵- اعزام رابط جهت تماس قشقایی‌ها و درخواست کمک از آنها؛ ۶- اعزام نمایندگی به خارج از کشور جهت گرفتن پول و اطلاعات برای براندازی؛ ۷- گرفتن مبلغ ۶۰ هزار دلار از خارج "ویل آلون"؛ ۸- فرستادن سید مهدی مهدوی به عنوان نماینده به عربستان سعودی برای گرفتن پول؛ ۹- برقراری ارتباط با جامعه سوسیالیست‌ها جهت براندازی و اعزام نمایندگان نزد آنان؛ ۱۰- اعزام نمایندگان نزد سید کاظم شریعتمداری برای جلب همکاری و تأیید وی؛ ۱۱- درخواست اسلحه از خارج با فرستادن لیستی مرکب از اقلام مورد نیاز؛ ۱۲- تهیه طرح و به عهده گرفتن رهبری عملیات تسخیر مراکز سپاه و کمیته‌ها و رادیو تلویزیون؛ ۱۳- تهیه نقشه چگونگی انهدام بیت امام و شروع به اقدام؛ ۱۴- در اختیار بعضی از افراد گروه قرار دادن ۲ منزل، یکی نزدیک بیت امام و دیگری خارج از جماران جهت دیده‌بانی و تخریب؛ ۱۵- اقدام جهت آزادی اصغر مهاجر یکی از بمبگذاران گروه پارس با دادن مبلغ ۵۰۰ هزار ریال که جهت این موضوع به عنوان رشوه پرداخت شود؛ ۱۶- ضمناً نامبرده به منظور آزادی یکی از منافقین و در جهت تهیه گذرنامه به منظور خروج ضد انقلابیون از کشور، فعالیت‌هایی داشته است. اتابکی دادستان انقلاب ارتش گفت: تمام موارد کیفرخواست قطب‌زاده بر اساس موارد صریح اعترافات خودش تنظیم شده و کوچک‌ترین خدشه‌ای در موارد آن نیست. (پایگاه اینترنتی مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۹۷/۱/۱۵) (<http://www.irdc.ir/fa/news/>)

۱۳۶۱ اجرا شد.^۴ یکی از مسائل مهمی که در جریان کودتای قطب‌زاده مطرح شد، مشارکت آیت‌... شریعتمداری از مراجع تقلید آن زمان در کودتا بود که به سلب صلاحیت مرجعیت ایشان منجر شد.^۵

■ فتح خرمشهر

سوم خرداد ۱۳۶۱ خرمشهر بعد از ۵۷۸ روز آزاد شد. نیروهای عراقی چهارم آبان ۱۳۵۹ خرمشهر را اشغال کردند بودند. آزادسازی خرمشهر در چارچوب مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس صورت گرفت. در چهار مرحله عملیات بیت‌المقدس که از دهم اردیبهشت تا سوم خرداد طول کشید، بیش از پنج هزار کیلومتر از خاک کشور (خرمشهر، هویزه، پادگان حمید و جاده اهواز - خرمشهر) آزاد شد. آزادی خرمشهر با نام شهدایی همچون محمد جهان‌آرا^۶ و بهنام محمدی^۷ و جانبازانی مانند سید صالح موسوی^۸ عجین شده است.

■ موفقیت در تکمیل مجتمع مس سرچشمه

همزمان با فتح خرمشهر، متخصصان ایرانی موفق شدند در غیاب شرکت مجری و مشاور خارجی احداث کارخانه (آناکوندا و پارسنز جردن)، مراحل تکمیل و راه‌اندازی کارخانه مس سرچشمه را به پایان برسانند. این کارخانه در حالی راه‌اندازی شد که کارشناسان آمریکایی پس از سقوط دولت بازرگان ایران را ترک کردند. آنها در زمان ترک ایران روی دیوار شهرک مس سرچشمه نوشتند "تا ما برنگردیم این مجتمع راه نخواهد افتاد."^۹ اما دیری نگذشت که متخصصان ایرانی توانستند با تعویض سامانه، کارخانه را راه‌اندازی کنند. محمدهادی اردبیلی، مدیر وقت شرکت ملی صنایع مس ایران می‌گوید: "ساعت ۹ صبح ۳ خرداد ۶۱ بود که نخستین شمش مس را در میان اشک‌های شوق بچه‌ها تولید کردیم. یک ساعت بعد خبر آزادسازی خرمشهر اعلام شد. ما می‌خواستیم سالروز تولد امام حسین(ع) نخستین ذوب انجام شود، اما مشیت الهی این گونه بود که موفقیت ما در جبهه اقتصادی با پیروزی رزمندگان در جبهه جنگ همزمان باشد." راه‌اندازی واحد ذوب مس سرچشمه بازتاب زیادی داشت؛ مدیرعامل وقت شرکت پارسنز جردن هم با ارسال تلگراف به مدیر کارخانه تبریک گفت.^{۱۰}

■ شهادت امام جمعه یزد

منافقین، امام جمعه یزد را نیز به شهادت رساندند. آیت‌... محمد صدوقی یازدهم تیر ۱۳۶۱ (برابر با دهم ماه رمضان) پس از اقامه نماز جمعه به سبب اقدام انتحاری یکی از عوامل منافقین (محمدرضا ابراهیم‌زاده) به شدت مجروح و قبل از رسیدن به بیمارستان شهید شد. شهید صدوقی از یاران قدیمی امام(ره) بود که در عرصه مبارزه با رژیم شاهنشاهی نیز حضور فعالی داشت. امام(ره) در پیامی به مناسبت شهادت آیت‌... صدوقی، ایشان را دوستی عزیز، فقیهی فداکار، سرپرستی

۴. صادق طباطبایی از همراهان امام (ره) در پرواز انقلاب، اتفاقاتی را که برای صادق قطب‌زاده رخ داد «نتیجه تدارک توده‌ای‌ها» می‌دانست. (همشهری آنلاین، <http://hamshahrionline.ir/details/1392/11/14>)

۵. موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، صادق قطب‌زاده؛ از همراهی با امام تا کودتا علیه انقلاب، ۱۳۹۱/۰۸/۱۵، <http://www.imam-khomeini.ir>

۶. از فرماندهان دوران دفاع مقدس که مهرماه سال ۱۳۶۰ در سانحه هوایی به شهادت رسید.

۷. نوجوان ۱۳ ساله‌ای که مهر ۱۳۵۹ در روزهای مقاومت مردم خرمشهر در برابر حمله رژیم صدام به شهادت رسید.

۸. از مدافعان نام‌آور خرمشهر

۹. محمد صادق عرب، راه‌اندازی مس سرچشمه همزمان با فتح عظیم، تابناک، ۰۳ خرداد ۱۳۹۵

۱۰. خانه معدن ایران، داستان تولید نخستین شمش مس در سرچشمه، <http://www.iranminehouse.ir/fa/news>

دانشمند، خدمتگزاری متعهد و شهیدی بزرگ توصیف کردند که "در همه صحنه‌های انقلاب حضور داشت و یار و مددکار گرفتاران و مستمندان بود، و وقت عزیزش صرف در راه پیروزی اسلام و رفع مشکلات انقلاب می‌شد، و برای خدمت به خلق و انقلاب سر از پا نمی‌شناخت."^{۱۱}

■ رپوده شدن چهار ایرانی در لبنان

سه دیپلمات و یک خبرنگار ایرانی در بیروت رپوده شدند. این چهار نفر سردار احمد متوسلیان، وابسته نظامی سفارت ایران در بیروت؛ سید محسن موسوی، کاردار سفارت ایران؛ تقی رستگار مقدم، کارمند سفارت و کاظم اخوان، عکاس خبرگزاری ایرنا هستند که ۱۴ تیر ۶۱ در مسیر سفارت ایران در بیروت، رپوده شدند. دبیرکل حزب... لبنان و بسیاری از شخصیت‌های لبنانی، سمیر جعجع و فالانژها را مسئول ربایش دیپلمات‌های ایرانی دانسته و خواستار روشن‌شدن این موضوع شده‌اند. سمیر جعجع فرمانده وقت فالانژهای لبنان، بهمن سال ۱۳۸۷ گفت دیپلمات‌های ایرانی در "ایست البرباره" رپوده و سپس کشته شدند. به گفته وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، دیپلمات‌های رپوده شده ایرانی در اسارت رژیم صهیونیستی هستند.^{۱۲}

■ عملیات رمضان

رمضان، اولین عملیات مهم بعد از آزادسازی خرمشهر است. هدف کلی طرح، پیشروی در خاک عراق، پدافند در کنار اروند و نزدیک شدن به بصره بود. با موفقیت در این طرح، علاوه بر تصرف بخش وسیعی از حساس‌ترین زمین منطقه، شمار بسیاری از نیروهای دشمن اسیر می‌شد. پنج مرحله این عملیات از ۲۲ تیر تا شش مرداد اجرا شد. عملیات رمضان به اهداف از پیش تعیین شده خود دست نیافت، ولی ایران با اجرای این عملیات و ورود به خاک دشمن نشان داد که در دستیابی به حقوق خود مصمم است.^{۱۳}

■ بیان جمله «اسرائیل باید از صفحه روزگار محو شود»

هر چند مبارزه با رژیم صهیونیستی در ذات انقلاب اسلامی ایران بود، اما جمله معروف "اسرائیل باید از صفحه روزگار محو شود" شهریور ۱۳۶۱ بیان شد. امام(ره) ۱۷ شهریور در جمع رهبران مسلمان بنگلادش فرمودند: "شما ملاحظه کردید در لبنان یک دولت پوشالی دو میلیونی - یعنی، اسرائیل - در مقابل یک میلیارد مسلمان ایستاد و حمله کرد و آن قدر جنایت کرد که در تاریخ کم نظیر است.^{۱۴} آن وقت می‌بینیم که دولت‌های اسلامی در تلاش اند که آن را به رسمیت بشناسند. ما می‌گوییم اسرائیل باید از صفحه روزگار محو شود و بیت‌المقدس مال مسلمین و قبله اول مسلمین است."^{۱۵}

۱۱. صحیفه امام، جلد ۱۶، صص ۳۶۷-۳۶۹

۱۲. خبرگزاری تسنیم، ۳ خرداد ۱۳۹۵

۱۳. تنبیه متجاوز، استراتژی ایران؛ نگاهی به عملیات رمضان پس از آزادی خرمشهر، <http://www.ensani.ir/fa/content/default.aspx?69683>

۱۴. ششم ژوئن ۱۹۸۲ برابر با ۱۶ خرداد ۱۳۶۱ ارتش رژیم صهیونیستی به لبنان حمله کرد و با اشغال بخشهایی از این کشور بیروت را تحت محاصره خود درآورد. هدف اعلامی اخراج رزمندگان فلسطینی از لبنان بود، اما این رژیم در واقع به دنبال روی کار آوردن رئیس جمهوری مسیحی و طرفدار اسرائیل در لبنان و نیز کاستن از نفوذ سوریه در این کشور بود.

۱۵. صحیفه امام، جلد ۱۶، ص ۴۹۰

■ شهادت امام جمعه کرمانشاه

مهر ۱۳۶۱ شمار امامان جمعه شهید بعد از انقلاب اسلامی به پنج نفر رسید. ۱۶ ۲۳ مهرماه در حالی که آیت... اشرفی اصفهانی برای اقامه نماز جمعه آماده می‌شد، در مسجد جامع کرمانشاه با انفجار نارنجک به شهادت رسید. امام(ره) در پیامی به مناسبت شهادت ایشان فرمودند: "شهید عزیز محراب این جمعه ما از آن شخصیت‌هایی بود که اینجانب یکی از ارادتمندان این شخص والامقام بوده و هستم. این وجود پر برکت متعهد را قریب شصت سال است می‌شناختم. ... ننگ ابدی بر آنان که یک چنین شخص صالحی را که آزارش به موری نرسیده بود از ملت ما گرفتند و خود را در پیشگاه خداوند متعال و در نزد ملت فداکار، منفورتر و جنایتکارتر از قبل معرفی کردند." ۱۷

■ انتخابات خبرگان

انتخابات اولین دوره مجلس خبرگان رهبری ۱۹ آذر ۱۳۶۱ برگزار شد. در این انتخابات بیش از ۱۸ میلیون نفر یعنی ۷۷ درصد واجدان شرایط شرکت کردند^{۱۸} و از بین ۱۶۸ داوطلب، ۸۳ نفر را برای مجلس خبرگان رهبری انتخاب کردند.^{۱۹} آن زمان برخی‌ها برگزاری انتخابات را در زمان حیات امام(ره) موجب تضعیف ایشان می‌دانستند، اما امام(ره) واکنش نشان دادند و فرمودند: "الآن یک دسته - از قراری که شنیدم- دوره افتاده‌اند که این مجلس خبرگان نباید باشد، برای اینکه تضعیف رهبری است. مجلس خبرگان تقویت رهبری است. گول این حرف‌ها را نخورند. باید همه وارد بشوند. این یک تکلیف است." ۲۰

■ فرمان ۸ ماده ای امام (ره)

بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران ۲۴ آذر ۱۳۶۱ فرمانی برای حفظ و رعایت حریم خصوصی مردم صادر کردند. در این فرمان که به «هشت ماده‌ای» معروف است، امام تاکید کردند پس از استقرار حاکمیت اسلام و ثبات و قدرت نظام جمهوری اسلامی، پذیرفتنی نیست که به اسم انقلاب و انقلابی بودن به کسی ظلم شود. ایشان همچنین حال فعلی افراد را ملاک صلاحیت آنها دانستند و از رئیس دیوان عالی کشور و نخست وزیر خواستند امور مندرج در این فرمان را انجام دهند.^{۲۱}

۱۶. آیت... سید محمود قاضی طباطبایی، امام جمعه تبریز ۱۰ آبان ۱۳۵۸؛ آیت... مدنی، امام جمعه تبریز، ۲۰ شهریور ۱۳۶۰؛ آیت... دستغیب، امام جمعه شیراز، ۲۰ آذر سال ۱۳۶۰ و آیت... محمد صدوقی امام جمعه یزد یازدهم تیرماه ۱۳۶۱ به شهادت رسیدند. طرح ترور امام جمعه تهران در تیر ۱۳۶۰، امام جمعه رشت در فروردین ۶۱ و نیز نماینده امام در استان خراسان رضوی در بهمن همان سال ناکام ماند.

۱۷. صحیفه امام جلد ۱۷، ۵۱-۴۹

۱۸. <http://www.moi.ir/portal/File/ShowFile.aspx?ID=۰۱۷۴۴۷e۱-bce۳-۴۰۴۵-b۰b۹-c۷d۷۳۹f۵۸۵f۹>

۱۹. هفت نفر آنان در مرحله دوم انتخابات به مجلس خبرگان رهبری راه یافتند.

۲۰. صحیفه امام، جلد ۱۷، ص ۱۰۲

۲۱. ۱. تهیه قوانین شرعی و تصویب و ابلاغ آنها با دقت لازم و سرعت انجام گیرد و قوانین مربوط به مسائل قضایی که مورد ابتلای عموم است و از اهمیت بیشتر برخوردار است در رأس سایر مصوبات قرار گیرد، که کار قوه قضاییه به تأخیر یا تعطیل نکشد و حقوق مردم ضایع نشود، و ابلاغ و اجرای آن نیز در رأس مسائل دیگر قرار گیرد. ۲. رسیدگی به صلاحیت قضات و دادستانها و دادگاهها با سرعت و دقت عمل شود تا جریان امور، شرعی و الهی شده و حقوق مردم ضایع نگردد. و به همین نحو رسیدگی به صلاحیت سایر کارمندان و متصدیان امور، با بیطرفی کامل بدون مسامحه و بدون اشکال تراشیمهای جاهلانه که گاهی از تندرورها نقل می‌شود، صورت گیرد تا در حالی که اشخاص فاسد و مفسد تصفیه می‌شوند اشخاص مفید و مؤثر با اشکالات واهی کنار گذاشته نشوند. و میزان، حال فعلی اشخاص است با غمض عین از بعض لغزشهایی که در رژیم سابق داشته‌اند، مگر آنکه با قرائن صحیح معلوم شود که فعلاً نیز کارشکن و مفسدند. ۳.

پس از صدور فرمان، ستادی برای رسیدگی تشکیل شد^{۲۲} تا طبق فرمان امام، متخلفان را شناسایی و عزل کند. ستاد نیز با تشکیل محکمه قضایی اقدامات مهمی در این زمینه انجام داد. پس از چندماه فعالیت و کسب نتایج مورد انتظار، امام (ره) در پاسخ به نامه آیت‌ا... موسوی اردبیلی و میرحسین موسوی، با تفویض اختیارات ستاد به دیگر نهادها موافقت کردند.

(۱۳۶۲/۲/۱۰) ۲۳

آقایان قضات واجد شرایط اسلامی، چه در دادگستری و چه در دادگاههای انقلاب باید با استقلال و قدرت بدون ملاحظه از مقامی احکام اسلام را صادر کنند، و در سراسر کشور بدون مسامحه و تعویق به کار پر اهمیت خود ادامه دهند. و مأمورین ابلاغ و اجرا و دیگر مربوطین به این امر باید از احکام آنان تبعیت نمایند تا ملت از صحت قضا و ابلاغ و اجرا و احضار، احساس آرامش قضایی نمایند، و احساس کنند که در سایه احکام عدل اسلامی جان و مال و حیثیت آنان در امان است. و عمل به عدل اسلامی مخصوص به قوه قضاییه و متعلقات آن نیست، که در سایر ارگان‌های نظام جمهوری اسلامی از مجلس و دولت و متعلقات آن و قوای نظامی و انتظامی و سپاه پاسداران و کمیته‌ها و بسیج و دیگر متصدیان امور نیز به طور جدی مطرح است و احدى حق ندارد با مردم رفتار غیر اسلامی داشته باشد. ۴. هیچ کس حق ندارد کسی را بدون حکم قاضی که از روی موازین شرعیه باید باشد توقیف کند یا احضار نماید، هر چند مدت توقیف کم باشد. توقیف یا احضار به عنف، جرم است و موجب تعزیر شرعی است. ۵. هیچ کس حق ندارد در مال کسی چه منقول و چه غیرمنقول، و در مورد حق کسی دخل و تصرف کند یا توقیف و مصادره نماید مگر به حکم حاکم شرع، آن هم پس از بررسی دقیق و ثبوت حکم از نظر شرعی. ۶. هیچ کس حق ندارد به خانه یا مغازه و یا محل کار شخصی کسی بدون اذن صاحب آنها وارد شود یا کسی را جلب کند، یا به نام کشف جرم یا ارتکاب گناه تعقیب و مراقبت نماید، و یا نسبت به فردی اهانت نموده و اعمال غیر انسانی - اسلامی مرتکب شود، یا به تلفن یا نوار ضبط صوت دیگری به نام کشف جرم یا کشف مرکز گناه گوش کند، و یا برای کشف گناه و جرم هر چند گناه بزرگ باشد، شنود بگذارد و یا دنبال اسرار مردم باشد، و تجسس از گناهان غیر نماید یا اسراری که از غیر به او رسیده و لو برای یک نفر فاش کند. تمام اینها جرم [و] گناه است و بعضی از آنها چون اشاعه فحشا و گناهان از کبایر بسیار بزرگ است، و مرتکبین هر یک از امور فوق مجرم و مستحق تعزیر شرعی هستند و بعضی از آنها موجب حد شرعی می‌باشد. ۷. آنچه ذکر شد و ممنوع اعلام شد، در غیر مواردی است که در رابطه با توطئه‌ها و گروهکهای مخالف اسلام و نظام جمهوری اسلامی است که در خانه‌های امن و تیمی برای براندازی نظام جمهوری اسلامی و ترور شخصیت‌های مجاهد و مردم بیگناه کوچه و بازار و برای نقشه‌های خرابکاری و افساد فی الارض اجتماع می‌کنند و محارب خدا و رسول می‌باشند، که با آنان در هر نقطه که باشند، و همچنین در جمیع ارگان‌های دولتی و دستگاه‌های قضایی و دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها و دیگر مراکز با قاطعیت و شدت عمل، ولی با احتیاط کامل باید عمل شود، لکن تحت ضوابط شرعیه و موافق دستور دادستان‌ها و دادگاه‌ها، چرا که تعدی از حدود شرعیه حتی نسبت به آنان نیز جایز نیست، چنانچه مسامحه و سهل‌انگاری نیز نباید شود. و در عین حال مأمورین باید خارج از حدود مأموریت که آن هم منحصر است به محدوده سرکوبی آنان حسب ضوابط مقرر و جهات شرعیه، عملی انجام ندهند. و مؤکداً تذکر داده می‌شود که اگر برای کشف خانه‌های تیمی و مراکز جاسوسی و افساد علیه نظام جمهوری اسلامی از روی خطا و اشتباه به منزل شخصی یا محل کار کسی وارد شدند و در آنجا با آلت لهو یا آلات قمار و فحشا و سایر جهات انحرافی مثل مواد مخدره برخورد کردند، حق ندارند آن را پیش دیگران افشا کنند، چرا که اشاعه فحشا از بزرگترین گناهان کبیره است و هیچ کس حق ندارد هتک حرمت مسلمان و تعدی از ضوابط شرعیه نماید. فقط باید به وظیفه نهی از منکر به نحوی که در اسلام مقرر است عمل نمایند و حق جلب یا بازداشت یا ضرب و شتم صاحبان خانه و ساکنان آن را ندارند، و تعدی از حدود الهی ظلم است و موجب تعزیر و گاهی تقاص می‌باشد. و اما کسانی که معلوم شود شغل آنان جمع مواد مخدره و پخش بین مردم است، در حکم مفسد فی الارض و مصداق ساعی در ارض برای فساد و هلاک حرث و نسل است و باید علاوه بر ضبط آنچه از این قبیل موجود است آنان را به مقامات قضایی معرفی کنند. و همچنین هیچ یک از قضات حق ندارند ابتدائاً حکمی صادر نمایند که به وسیله آن مأموران اجرا اجازه داشته باشند به منازل یا محل‌های کار افراد وارد شوند که نه خانه امن و تیمی است و نه محل توطئه‌های دیگر علیه نظام جمهوری اسلامی، که صادر کننده و اجرا کننده چنین حکمی مورد تعقیب قانونی و شرعی است. ۸. جناب حجت‌الاسلام آقای موسوی اردبیلی رئیس دیوانعالی کشور، و جناب آقای نخست‌وزیر موظفند شرعاً از امور مذکوره با سرعت و قاطعیت جلوگیری نمایند. و لازم است در سراسر کشور، در مراکز استانداریها و فرمانداریها و بخشداریه‌ها هیأت‌هایی را که مورد اعتماد و وثوق می‌باشند انتخاب نمایند و به ملت ابلاغ شود که شکایات خود را در مورد تجاوز و تعدی مأمورین اجرا، که به حقوق و اموال آنان سر می‌زند بدین هیأت‌ها ارجاع نمایند و هیأت‌های مذکور نتیجه را به آقایان تسلیم، و آنان با ارجاع شکایات به مقامات مسئول و پیگیری آن متجاوزین را موافق با حدود و تعزیرات شرعی مجازات کنند.

(صحیفه امام، جلد ۱۷، صص ۱۴۲-۱۳۹).

۲۲. متشکل از آیت‌ا... موسوی اردبیلی، میرحسین موسوی، محمد امامی کاشانی (رئیس وقت دیوان عدالت اداری)، سید مصطفی محقق داماد (رئیس وقت بازرسی کل کشور)، علی اکبر ناطق نوری (وزیر وقت کشور) و غلامرضا آقازاده (وزیر مشاور)

۲۳. صحیفه امام، جلد ۱۷، ص ۴۶۷

■ بازگشایی دانشگاه ها

دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور ۲۷ آذر ۱۳۶۱ پس از ۳۰ ماه تعطیلی بازگشایی شد. دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی، براساس اعلام شورای انقلاب و با هدف طرح‌ریزی نظام آموزشی کشور بر اساس موازین انقلابی و اسلامی، از ۱۵ خرداد ۱۳۵۹ تعطیل شده بود.

اخراج عناصر و گروه‌های مغرض از دانشگاه، نشر علمی و برنامه‌ریزی مجموعه‌های علمی، تاسیس دانشگاه‌های جدید در شهرستان‌ها، راه‌اندازی دانشگاه تربیت مدرس جهت آموزش معلمان مدارس و دانشگاه‌ها، احداث مدارس پزشکی برای تربیت امدادپاران تحت نظارت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و مهم‌تر از همه تاسیس دانشگاه آزاد اسلامی در سراسر ایران، از جمله پیامدهای انقلاب فرهنگی است. نهادهایی مانند جهاد دانشگاهی و انجمن‌های اسلامی نیز تاسیس شدند تا دانشجویان در چارچوب آنها به فعالیت سیاسی و فرهنگی بپردازند.

■ حمله موشکی به دزفول

در بیست و هشتمین روز آذر سال ۱۳۶۱ مناطق مسکونی دزفول هدف دو فروند موشک دشمن قرار گرفت.^{۲۴} در این حمله موشکی ۶۲ شهید، ۲۸۷ مجروح شدند و ویرانی‌های بسیار زیادی بر جای ماند. هر چند قبل از این حادثه هواپیماهای رژیم بعثی، بارها شهرهای ایران را بمباران کرده بودند، اما این نخستین حمله موشک‌های زمین به زمین در ابعاد گسترده بود.

■ انحلال هیئت‌های گزینش

در ابتدای انقلاب، هیئت‌های گزینش برای پاک‌سازی نهادها و ادارات بازمانده از رژیم شاهنشاهی و همچنین جذب نیروهای جدید در همه ادارات و سازمان‌ها تشکیل شد. عملکرد این هیئت‌ها به سبب سؤالات نابجا و تفحص‌های بی مورد در خصوص زندگی اشخاص موجب هتک حرمت و مزاحمت برای مردم شده بود. امام(ره) در سال ۱۳۶۱ این هیئت‌ها را منحل و دستور تشکیل هیئت گزینش جدید را صادر فرمودند.^{۲۵} امام(ره) پانزدهم دی ۱۳۶۱ در حکمی به ستاد پیگیری تخلفات قضایی و اداری (که در پی فرمان ۸ ماده‌ای ایجاد شده بود)، با انتقاد از نحوه گزینش افراد و سؤالاتی که از آنها در حین گزینش می‌شود، تمام هیئت‌های گزینش را در سراسر کشور منحل اعلام و ستاد را موظف کردند با استفاده از افراد صالح و متعهد و عاقل و صاحب اخلاق کریمه، هیئت‌هایی برای گزینش تشکیل دهد. تقبیح جزوه تهیه شده از سؤالات گزینشی و جمع‌آوری و منع انتشار آن، تأسیس هیئت‌های دارای صلاحیت، پرهیز از انتخاب افراد تنگ‌نظر و تندخو و نیز مسامحه‌کار در این هیئت، در نظر گرفتن حال فعلی افراد، استیفای حقوق تضییع شده در گزینش‌های قبلی بر مبنای سؤالات مطرح شده، تهیه جزوه مفید و آموزش آن و سپس گزینش، اصلاح موارد آموزشی کلاس‌های دائر شده در ارتش، سپاه و مراکز نظامی و انتظامی و ... از جمله موارد ذکر شده در این فرمان است.^{۲۶}

۲۴. رژیم بعث در دوران دفاع مقدس، ۱۷۶ موشک به شهر دزفول شلیک کرد.

۲۵. موسسه تنظیم و نشر آثار امام، امام خمینی و نهادهای انقلاب اسلامی، ۱۳۹۱، ص ۵۶

۲۶. بسم الله الرحمن الرحيم -ستاد پیگیری تخلفات قضایی و اداری -اخیراً چند کتاب به عنوان سؤالات دینی و ایدئولوژی اسلامی را ملاحظه نمودم و بسیار متأسف شدم از آنچه در این کتابها و جزواتی از این قبیل به اسم اسلام، این دین انسان ساز الهی، برای گزینش عمومی مطرح شده است و آنها را میزان رد و قبولی افراد قرار داده اند. این نوشته‌ها که مشحون از سؤالات غیر مربوط به اسلام و دیانت و احیاناً مستهجن و آسف‌آور است از آنجا که به اسم دیانت اسلام

■ گشایش دانشگاه امام صادق

دانشگاه امام صادق اولین دانشگاهی است که پس از انقلاب اسلامی و در دوران انقلاب فرهنگی تأسیس شد. این دانشگاه که با ایده وحدت حوزه و دانشگاه تأسیس شد، بهمن ۱۳۶۱ همزمان با میلاد پیامبر اکرم (ص) گشایش یافت. آیات عظام مشکینی، خامنه‌ای، امینی، منتظری، امامی کاشانی، مهدوی کتی و نیز آقایان دکتر اسرافیلیان، نوید، خانیان و معینی هیئت موسسان دانشگاه امام صادق هستند. (آیت... حسین نوری هم جزو موسسان بود که چندی بعد انصراف داد). هدف دانشگاه امام صادق، تعلیم دانشجو در رشته‌های مدرن همراه با دانش دینی است. به گفته آیت... مهدوی کتی، قبل از انقلاب طرح تأسیس چنین دانشگاهی با شهیدان مطهری، باهنر و بهشتی مطرح شده بود: "تأسیس چنین دانشگاه اسلامی ضروری به نظر می‌رسید، اساسنامه آن هم قبل از انقلاب تدوین شده بود، منتها رژیم پهلوی اجازه نمی‌داد که ما دانشگاه تأسیس کنیم. ما حتی در زندان هم که بودیم اندیشه تشکیل دانشگاه را داشتیم، چون می‌دیدیم بچه‌هایی که به دانشگاه‌ها می‌روند، از آنجا که محیط اکثر دانشگاه‌ها اسلامی نبود، بسیاری از آنها منحرف می‌شدند، لذا فکر می‌کردیم اگر دانشگاهی درست

منتشر شده است، از کتب و جزوات انحرافی است که برای حیثیت اسلام و جمهوری اسلامی مضر است، و به وزیر ارشاد توصیه نمودم که امثال این کتب را در اسرع وقت جمع‌آوری و فروش و خرید و نشر آنها را ممنوع شرعی اعلام نمایند. شاید بسیاری از افرادی که در تدوین آنها دخالت داشته‌اند دارای حسن نیت بوده‌اند، لکن احتمال نفوذ شیاطین در این نحو مسائل قوی است که برای مشوه نمودن چهره نورانی اسلام یا جمهوری اسلامی به این امر اقدام نموده‌اند. لهذا مراتب زیر را از ستاد محترم خواستارم: ۱- تمام هیأتی‌هایی را که به نام گزینش در سراسر کشور تشکیل شده‌اند، منحل اعلام می‌نمایم، چه در قوای مسلح یا در وزارتخانه‌ها و ادارات، و چه در مراکز آموزش و پرورش تا برسد به دانشگاه‌ها، تمام آنها منحل است و ستاد انحلال را اعلام نماید. ۲- ستاد موظف است در اسرع وقت دستور دهد تا هیأتی‌هایی به جای هیأتی‌های منحل، از افراد صالح و متعهد و عاقل و صاحب اخلاق کریمه و فاضل و متوجه به مسائل روز تعیین تا در گزینش افراد صالح، بدون ملاحظه روابط اقدام نمایند، و گزینش زیر نظر آنها انجام گیرد، و دقت شود تا این افراد، تنگ نظر و تندخو و نیز مسامحه‌کار و سهل‌انگار نباشند. و چنانچه قبلاً تذکر داده‌ام میزان در گزینش، حال فعلی افراد است، مگر آنکه از گروه‌ها و مفسدین باشند، یا حال فعلی آنها مفسده‌جویی و اخلاک‌گری باشد. و اما کسانی که در رژیم سابق به واسطه جو حاکم یا الزام رژیم ستمگر مرتکب بعضی نارواها شده‌اند ولی فعلاً به حال عادی و اخلاق صحیح برگشته‌اند، تندرویهای جاهلانه در حق آنها نشود که این ظلم است و مخالف دستور اسلام، و باید ممنوع اعلام شود. ۳- از آنجا که بسیاری از سؤال‌های اسلامی این کتابچه‌ها از مسائل غیر محل اطلاع می‌باشد که شاید فضلا و علمای زحمتکش نیز در جواب آنها عاجز باشند، و نیز بعضی آنها غلط و بعضی از سؤال و جوابها بر خلاف است، این نحوه سؤالات به هیچ وجه معیار در گزینش افراد نیست، و ندانستن آنها برای آنان اشکال و عیبی ندارد. لازم است ستاد محترم، اشخاصی را مأمور کند که اگر افرادی، چه به واسطه سؤال‌های شرعی، که دانستن آنها برای این اشخاص لزوم ندارد، و چه سؤال‌های ناروایی که به اسلام ارتباط ندارد، از ادارات و وزارتخانه‌ها یا دیگر مراکز اخراج شده‌اند و یا به واسطه آن استخدام نشده‌اند، تشخیص داده تا اگر اخراج یا عدم پذیرش به صرف این امور یا اشباه آن بوده است، آنان را به محل خود برای خدمت برگردانند که این نحوه عمل که با آنها شده است ظلم فاحش است، و محروم نمودن کشور از اشخاص مفید می‌باشد که از همه اینها باید جلوگیری شود. و نیز از افراد صحیحی که در هیأتی‌های گزینش بوده‌اند، قدردانی شود و به افراد دیگر آنها نصیحت شود تا نظیر این افعال در کشور اسلامی واقع نشود. ۴- ستاد محترم دستور دهد کتابچه‌های مختصری شامل بعضی از مسائل شرعی که محل اطلاع عمومی است، و مسائل اعتقادی که دانستن آنها در اسلام لازم است به طور ساده، بدون معماها که در این کتب و نشریات انحرافی موجود است، و بعضی مسائل مناسب با شغل افراد، با نظارت اشخاص مطلع از احکام اسلام و متوجه به اطراف مسائل سیاسی و اجتماعی تهیه شود و آنها را در دسترس افراد قرار داده، و در صورت احتیاج اشخاص را آموزش دهند، و بدون آموزش، سؤال از آنها نشود و میزان رد و قبول، موازین اسلام و انسانی باشد که هدایت جاهلان، منظور نظر اصیل است. ۵- تجسس از احوال اشخاص در غیر مفسدین و گروه‌های خرابکار مطلقاً ممنوع است، و سؤال از افراد به اینکه چند معصیت نمودی، چنانچه بنا به بعضی گزارشات این نحوه سؤالات می‌شود، مخالف اسلام و تجسس‌کننده، معصیتکار است. باید در گزینش افراد این نحوه امور خلاف اخلاق اسلامی و خلاف شرع مطهر ممنوع شود. ۶- بنا به گزارش رسیده، بعضی از کلاسهای درسی که در ارتش و سپاه و سایر مراکز نظامی و انتظامی تأسیس شده است، بسیار مستهجن و مبتذل است. باید این کلاسها به وسیله اشخاص عالم، عاقل و متعهد اداره شود، و نمایندگان اینجانب در نیروهای نظامی و انتظامی با کمال جدیت به اصلاح آنان پرداخته و به کار خود ادامه دهند. این ستاد موظف است برای هر وزارتخانه یا مراکز دیگر کتابچه‌هایی مناسب با کار آنان به صورتی معقول و اسلامی تهیه نموده و از تعلیمات جاهلانه و احیاناً ضدانقلابی جلوگیری نمایند. از خداوند تعالی توفیق آقایان را در امور محوله و حسن جریان آن را خواستارم. والسلام علیکم ورحمة الله. (صحیفه امام، ج ۱۷، ص ۲۱۹-۲۲۱)

کنیم که اسلامی باشد کار اساسی انجام داده‌ایم. دو سه سال بعد از انقلاب، که تا اندازه‌ای بحران‌ها کاسته شد و گرفتاری‌های ما نیز کمتر شد، دوستان به فکر افتادند که این ایده‌ای که قبل از انقلاب داشتیم عملی شود.^{۲۷}

■ عملیات والفجر مقدماتی

هفدهم بهمن ۱۳۶۱ عملیات والفجر مقدماتی در شمال غربی فکه آغاز شد. از ابتدای پیشروی نیروهای خودی، از نقطه‌رهایی تا رسیدن به خط دوم دشمن، بیش از ۱۶ نوع مانع تعبیه و ایجاد شده بود که رزمندگان تمام توان خود را صرف عبور از این موانع کردند. با توجه به جو خاصی که ضرورت اجرای این عملیات در کشور ایجاد کرده بود و نیز امیدواری مسئولان سیاسی کشور، مرحله دوم عملیات ۱۹ بهمن ۱۳۶۱ انجام شد. در این مرحله به سبب ناهماهنگی میان نیروهای عمل‌کننده و همچنین لو رفتن عملیات و وجود استحکامات پیچیده و فراوان دشمن، قرارگاه خاتم‌الانبیا ناچار شد پایان عملیات را اعلام کند.^{۲۸}

■ جمع‌بندی

فتح خرمشهر مهم‌ترین حادثه سال ۱۳۶۱ و بلکه دوران دفاع مقدس بود. خرمشهر بعد از حدود ۱۹ ماه با جانفشانی رزمندگان ایرانی در عملیات بیت‌المقدس، از اشغال نیروهای بعثی خارج شد. خبر امیدبخش دیگر موفقیت متخصصان ایرانی در تکمیل کارخانه مس سرچشمه کرمان بود که تنوم خرداد ساعتی قبل از اعلام خبر آزادسازی خرمشهر رخ داد. آزادسازی دو هزار و ۴۰۰ کیلومتر مربع از خاک ایران در عملیات فتح‌المبین، برگزاری نخستین دوره انتخابات مجلس خبرگان و بازگشایی دانشگاه‌ها بعد از ۳۰ ماه تعطیلی از دیگر حوادث خوب سال ۱۳۶۱ بود. در همین سال، امام خمینی(ره) با صدور فرمان ۸ ماده‌ای بر ضرورت تدوین قوانین بر مبنای دین مبین اسلام و لزوم رعایت حقوق مردم تاکید کردند. چهارمین سال انقلاب البته شاهد تحولات دیگری نیز بود؛ نخستین خبر مهم سال ۱۳۶۱، دستگیر کردن کودتاجپانی بود که قصد داشتند امام(ره) و اعضای شورای عالی دفاع را ترور کنند و اداره امور جمهوری اسلامی را به دست بگیرند. شهادت امامان جمعه یزد و کرمانشاه، ربودن چهار دیپلمات ایرانی در لبنان، ناکامی عملیات رمضان و والفجر مقدماتی در دستیابی به اهداف تعیین شده نیز از جمله رخدادهایی بود که کام مردم انقلابی ایران را تلخ کرد.

۲۷. فارس، ۱۳۹۳/۳/۱۸

۲۸. ایسنا، ۱۳۸۴/۱۱/۱۷